

Z DOPISŮ JAZYKOVÉ PORADNĚ

Dotaz:

Ve Dvořákově opeře Rusalka zpívá vodník „stokrát bys byla člověkem vejhuj jsi spjatá odvděkem...“. Prosím, buďte tak laskaví a vysvětlíte mi původ (a snad i přesnější význam) toho výrazu v e j h u j.

Odpověď:

Slovo v e j h u j Vám nevysvětlíme, protože takové slovo neexistuje. V Rusalce vodník ve své árii ve druhém dějství zpívá:

Stokrát bys byla člověkem,
ve jhu jsi spjata odvěkém.

Jde tedy o slovo j h o, které má podle *Slovníku spisovného jazyka českého* význam:

1. *dřevěná část dobytčího postroje, do které se dobytče při tahu opírá; jařmo* (zapřáhnout voly do jha); hist. (ve starověkém Římě) *potupné znamení, pod nímž procházelo poražené vojsko*; 2. *tyč, na které se na ramenou nosí zavěšená břemena* (nést vědra vody na jhu); 3. *těživá povinnost; poddanství, poroba, otroctví, útlak, útisk, jařmo* (jho povinnosti; pod nacistickým jhem; vymanit se, osvobodit se ze (od) jha).

Váš dotaz je dobrou ukázkou jevu, jemuž se někdy říká *mondegreen* – nazval ho tak Jon Carroll, který v jedné písni namísto „They have slain the Earl of Moray and laid him on the green“ slyšel „They have slain the Earl of Moray and Lady Mondegreen“. (O mondegreenech přístupnou formou pojednává Robert Adam v *Češtině doma a ve světě* 2004.) V češtině mezi takováto známá přeslechnutí, ať už vědomá či nevědomá, patří například *půrko* („Sekyra je za dva zlatý a to půrko za tolar“), *Boryš* („Boryš umí po skalínách“) nebo *domalý* („Ach synku, synku, domalý jsi“).